

ŠALCERNIS

Dzūkijos nacionalinio parko ir Čepkelių valstybinio gamtinio rezervato direkcija

Nr. 92 2014 m. Gruodis

Dar vienas atradimas?

Būtų įdomu, jei kas nors pabandytų atkurti šios arkmenų arkos atsiradimo istoriją. Tai paprasta, senoviškai sumeistrauta pralaida, kuria bėga Kreisos upelio vanduo. Kreisa yra pietvakariniame Dzūkijos nacionalinio parko pakraštyje, prasideda ji prie Degėsių kaimo, ir kol įpuola į Nemuną, sujungia net aštuonis ežerus, iš kurių pats įdomiausias yra visai jau beužankantis Bamblynas. (Jozas Stravinskas iš Ricielių pasakoja, kodėl šio ežerėlio vanduo visada yra tamsus – ogi nuskendo čia juoda avis). Kelias iš

Druskininkų į Liškiavą kerta Kreisą jau visai netoli Nemuno, bet šioje vietoje toks tankus kaukolyių bei uosialapių klevų trakas, kad niekas ir nepastebė paslaptingojo viaduko. Kelininkai planuoja čia kelio remontą, senovinė pralaida bus pakeista, todėl tokius darbus ir reikia derinti su Parko direkcija.

Taip ir sužinojome apie šią pralaidą. Kas ją statė, kaip buvo jungiami akmenys, kada tai buvo – į šiuos klausimus atsakymo dar nėra. O juk gali paaiškėti, kad talkininkavo čia ir Gailiūnų, ir Liškiavos sodiečiai, yra juk žinoma, kad prieškarinėje Lietuvoje tokių kelių tiesimas ir tiltų statyba buvo kaimo bendruomenių rūpestis. Talkos ir savanoriškas darbas, už kurį nebūdavo atlyginama pinigais, mūsų krašte buvo graži tradicija. Ir sugrįžta ši tradicija: Dzūkijos nacionaliniame parke savanoriai iš įvairių šalių dirba jau nuo 2009 metų. Šią vasarą mūsų Parke ekskursavo ir dirbo savanoriai iš Ukrainos, Olandijos, Katalonijos, Italijos, Japonijos. Šie jauni smalsūs žmonės yra ne tik talkininkai, bet ir žinių apie Lietuvą nešėjai, savotiški mūsų krašto ambasadoriai.

Kreisos Arka. Mindaugo LAPELĖS nuotrauka

Mariano Salimbene iš Italijos skobia luotą pynimo stovykloje.
Dalios BLAŽULIONYTĖS nuotrauka, 2012 m.

Apie žilviti, bezus ir vežimo pakinktus...

Pasakoja **Juozas MAKSELIS**,
gim. 1949 m. Puvočių k.

Ar jūs acimenat, kadu sodzinot šitų žilvicį? Oi, jau seniai, jis mažiausiai kokį keturiasdešim, smėlynas, ir nieko, šiciej mėgsta, cia gi iš šitų kašikus pina, iš (j)ių, jieį lankstūs. Anos tai verbos balų, tai brednos, abi pagavo ir, arba va šitas, kap mes vadzinam kaukolynai, ievos, taigi jos aina net žemi, arba vadzinam bezai, kur žydzi, būna kelių spalvų, balci, ružavi... Ponia, ainu atnešu sėscis... *Ne, ne, ponia prisisėdėjus...* Ir aš nepasėdėtau, nei kolchozan prie skaitliukų nemėgėjas, brigadnyku dyrbau, visokiu valkata... Šienai? Ogi ca nešienauta, viskas užei raistais, ca žalčiai, lapės, tai kap seserys, bet šitos dešros mesk su myltais, tai jos čiaudės, neima, jom duok normalios mėsos... Jonų išbariau: „Kam šernus avižom šeri, jau pradėj knaisioc Pamerky.“ Tai ca nuo to „dėdės Tigro“, ca gi va Kasčiūnai netoli, „dėdė“ – aš tep vadzinu, jau kitus metus, jai datrauks – devyniasdešim.

O kap jūs arklį kinkot, ar su lanku? Aš ir lanku, mūs pusė ca visur važinėjy, yra ir pavalkai, bet aš kap inpratau su šlejom, toj pusėj Nemuno, Zalemončikai, ty Jonionys visoki, tai ty anksčiau su šlejom. O kap buvo kolchozai kur stiprūs, reikėjo silosai, viskas, tai net po – dišlius toks vidurin – porų kinkydavo, ir darbiniai arkliai, stiprūs raumenys... Bu(v)

o stiprų kolūkių Varėnos rajonan, buvo Šalčinų rajonan, bu(v)o stiprių jau, prie Eišiškių Skauterė bu(v)o, lietuvių buvo keli pirmynikai, cia ir Greznovas koks, Lietuvos rusas usilaiky, Pavel Greznov, nedidelis žmogucis.

O kadu keitėt ratus iš medinių į guminius? Oi, daug metų, jau koky trysdešim metų kap guminiai, dabar guminių ne problema, tų mašinų dabar, kad ne šiciej „plento sargai“, tai ca nepraaitai nok „Golfų“... Tai gali ir lanku kinkyc, pavalkus ir visa, aš turiu pavalkus, bet tėvas paskelt, tai isigast... Jei su lanku, tai reikia ilgesnių ienų. Su šlejom, kiek, aš mažai važinėju, anksčiau malkas, visa... Ca vadzinam, kap mes kaimo – atasajos, ca reguliuojas platumas tarp ienų kad nesišvaiscyt...

O kam virvukė tarp ienų? Tai ca stabdzys, kap po kojom, po apacu, kad jei vežimas stumia nu(k) kalno... *O dišliaus ca nėra?* Ca nereikia, o ir gali daryc, tai tadu vienų dėk ir viskas, ir kad neduot vežimo mėcy, tadu arkliau tokis an kaklo dedas, vairavimu. *Vežimas tai ylgas, ar ne per ylgas, net trys metrai?* Jei šienų veži, tai yra dar dzidesni leiteriai, ilgesni, mes kap Puvočiai – tai leiteriai. *Kitur liesvom vadzina.* Liesvos tai kopėčios... *Medzinius ratus jau adavėt kam?* Oi, gal aš ketveris, dabar kur tu rasi, visur aprinkta... Gerai, aš spaudimo nematuoju, bet kirvapenci stukteriu, kad atšoka ir gerai. *Rūčkos canai?* Isitraukia, jei priešas nori centų atimt, tai gali, isitraukia vamzdžiai... Cia taigi ca šitoj lenta malkai vežt trumpa, jieį ilgesni yra, dugnas, vadzinam dugnu...

Šieno tai mažokai turit? Ale, kurgi ca šienas, kad gal nelaikysiu arkliau. *Kų darysit be arkliau?* Yra motorūvkių visokių, aš lauko nedyrbu, traktorium atvažavy Merkinė apšienau, o būlvių pas mus jau neprisodzysi, šernai sveikina, jau ana knaisiota ganykla.

Užrašė **Virginija PUGAČIAUSKIENĖ** ir
Romas NORKŪNAS,
2014 m. ruduo

Juozas Makselis. Romo NORKŪNO nuotrauka

Pievos buvo klampios

Apie kūgius, „Ašašnykų pievas“ ir šienavimą pasakoja musteikiškiai **Romualdas ir Antosė VOLUNGEVIČIAI**

...In vidurį turi visas laikas, kap kūgis, tapyc daugiau, viskas, vidurys turi būc scipriai, sciprus, o kraštus tynai apgula viskas, jei vidurys indubs – išpus, išpūsta, supūsta, ir sniegas ir lietus, ar kas ištraukia. Gerai nušukuoc, lygiai, kad nebūt duobių, o kur duobė – ten nupūsta. Užkopis tapini, dedzi, dedzi, vienas tapini, kap geras kūgis, dėdavo pirmiau Gudo šalin po kelis vežimus, kap sako – kompanija, kai paima keturiuosa, penkiuosa ir šešiuosa net, visa, tai deda, kad visiem išeit po vežimų, tai net ir du būdavo vyrai an kūgio ir dėdavo, dedzi, dedzi ir patapini, patapini...

O nok katros pusės ajot in Čepkelius? Iš šito, nuk Pagarendos pusės. Nu kol lįzdavom, nu, bet Ašašnykų pievos jau buvo nuosavos, nuosavybė, viska, tai karvės jau skaitos pirma žolė gandydavos, viska, bet (j)iau iki Jūrgio dar nieko nesakydavo, o jau po švento Jūrgio jau drauzdavo ganyc. Dar neganiau, jau kici piemenai kap (j)iau gandydavo, šitas Prankas nebaščikas, visi ty, tas Vitas, viska, – tai ataina jau jieį vaikyc, gaudzyc, nu tai šita viskas jau, piemenis dar mušdavo, kai vaikai buvo, tai piemenai turėjo tokias ylgas, kokiais trejais metrais pazdary kartis, šatras, tai ka(p) užaina, viska, tai, o kanalas pylnas buvo vandenio, viska, tai anta tų ir per kanalų peršoka, viskas, vot, kolai per vandenį išbris, o jau vaikai, jau jieį nubėga miškan, nu o karvių Ašašnykuosa nevarydavo, išvarydavo iš pievos ir viskas, tai o kap būdavo...

Kab ajo, pievas pardavinėdavo, lenkų laikais, viska, jos buvo valdiškos girinykijos, viska, ir ataina pavasaris, ir girinykijos skaitos pardavinėdavo tas pievas, aidavo, Pagarendon buvo, ir žmonės aina, turgai buvo pievų, nu ir kiek ty raikia – suzdeda kompanija, vienam skaitos negerai, suzdeda in būrius, kap sako, ar su savo kaimu, ar, kap nebūna jau kap savo, tai su kitais kaimais suzdeda, nu ir kiek hektarų būna ir perka, aigulys jau ten atmatuoja skaitos tas pievas an plano, planai buvo, atmatuoja... Nu, o šienaudavo bendrai, išaidavo anta visos savaitės šienauc, šienauna, grabia, moteros vėl iš namų aina, kab jau pagada būna, grėbc pamačyc, viskas, rytais šienauna, dzienom grabia tų šienų... Nu, o paskiau žiemų vėl, kap dar va, tai gyvuliam viskas būt, neparvežtai to šieno, klampios pievos buvo, viska, aina, tapina visi viska, tadui jau veža, žiemų veža daugiausia...

*Romualdo Volungevičiaus sukrautas šieno kūgis.
Romo NORKŪNO nuotrauka*

O kap tam kūgiu paruošdavo vietų? Nu, tai reikia kur jau kalnėlis an pievos pastaiko, kur kalnėlukas, užkerta kai budinkus, skaitos, pamatus tuos, viska, uždeda šiteipos viska, o paskiau karklų visokių prikapoja, viska, prideda tynais, kad nepasemtų, ir šienų deda. An viršaus padaro rykštes keturias karklų, susuka, viska, lygias tokias, ylgas, arba berželio, viska, susuka, padaro ir šiteipo uždeda keturias, kad viršų spaustų, kad vėjas, kas nenuneštų, tai visciek nepakelia, dar kas, dar ir vilkai kopdavo, užkopdavį kab jau jei žemesnis kūgis, viska, tai ušoka, jieį ten brukas, nukapsto, nudrasko, ir styrnos tynai ėda, ir briedziai, rykštes būna jau jiem nelabai gerai, berželio, kur lapai toki maknoci, netgi* kepurį uždeda, vėjas ar kas jau to viršaus nenuplėšo.

„Netgi“ – šiuo atveju reiškia, kad kūgio „kepurę“ padarydavo nemažą.

Užrašė **Romas NORKŪNAS**, 2015 m.

*Romualdas Volungevičius su klubu daro žiemos kelią
Musteikos kaime. Romo NORKŪNO nuotrauka*

Penkeri savanorystės metai Parke

Seniai kirbėjo mintis, o kas jeigu ir mūsų Parke dirbtų savanoriai? Bendradarbiaudami su Jaunimo savanoriškos veiklos centru „Deineta“ pateikėme paraišką Jaunimo tarptautinio bendradarbiavimo agentūrai dėl direkcijos, kaip priimančios organizacijos, įvertinimo. Nuo 2009 metų sausio 25 d. Dzūkijos nacionalinio parko ir Čepkelių valstybinio gamtinio rezervato direkcija įgijo organizacijos, priimančios Europos savanorių tarnybos savanorius, statusą. Per penkerius metus savanorystės tarnybą atliko 11 savanorių iš septynių šalių. Savanorystės tarnyba Parke trunka nuo kovo iki lapkričio mėnesio, kada daugiausia reikia pagalbos.

Savanorius globoja lankytojų centrų darbuotojai, kurie ir yra atsakingi už savanorių veiklos organizavimą. Pagrindinis savanorių darbas – turistinio sezono laikotarpiu padėti lankytojų centruose priimti lankytojus. Tačiau savanorių darbas Parke neapsiriboja vien darbu lankytojų centre. Pirmoji užduotis, tenkanti atvykusiems savanoriams – tai pažintis su Parko kolektyvu, skyrių darbu, veiklomis bei teritorija. Taip po truputį įsijungiama į kolektyvą ir darbus. Savanoriams tenka dirbti ne tik lankytojų centre. Su gamtos paveldo skyriaus specialistais jie vykdo saugomų rūšių kartografavimą, rūšių monitoringą. Padeda rengti ekspozicijas, parodas, įvairias šventes, gamtosauginius ir kultūrinius renginius. Tvarko Zackagario pažintino bei Čepkelių mokomo-

jo takų infrastruktūrą. Dalyvauja gamtotvarkiniuose projektuose „Natura 2000“ teritorijose bei švarinant lankomiausias teritorijas nuo šiukšlių. Pažinęs Parko teritoriją bei turistinius maršrutus veda ekskursijas lankytojams.

2010 m. pavasarį sulaukėme pirmųjų savanorių: Annos Zaparožec iš Ukrainos ir Diego Martinez iš Ispanijos. Abu iš didelių miestų – Kijevo ir Madrido, tad atvykti gyventi į kaimą buvo didelis iššūkis. 2011 metais atvyko vaikinukai – Jurij Holiyenko (Ukraina) ir Claudio Stellaci (Italija). Claudio – menininkas, tačiau jam puikiai sekėsi dirbti tvarkant stovyklavietes, turistinius takus, o Jurijus tapo dideliu Lietuvos gerbėju. 2012 m. darbavosi Mariano Salimbene (Italija), David Martin Gallego (Katalonija). Davidas per 3 mėnesius puikiai pramoko lietuvių kalbos ir bendravome tik lietuviškai. 2013 m. atvyko Giovanni Caci (Italija) ir Marija Nohrina (Rusija). Klimato kaita, kultūrų skirtumas ir gyvenimas kaimiškoje vietovėje Giovanniui buvo didelis išbandymas, nes atvyko iš Pietų Italijos miesto Neapolio. Vaikinas uždaras ir nekalbus, bet išbuvo visą tarnybos laikotarpį. 2014 m. savanoriavo Iryna Dziniuk (Ukraina) ir Alice Korsch (Olandija). Nuo rugpjūčio iš Anykščių regioninio parko prie Alicijos ir Irynos prisijungė Merry Nahopetyan (Armėnija) pabaigti savanorystės tarnybos mūsų Parke. Ji darbavosi iki gruodžio mėnesio.

Savanoriaudami jaunuoliai išmoka savarankiškumo, atsakingsumo ir, kas svarbiausia, – stengiasi įgyvendinti savo idėjas. Mes džiaugiamės, kada šie jauni žmonės, atvažiavę ieškoti savęs, atranda savo pomėgius ir savo vietą po saule...

Keletas savanorių minčių atlikus tarnybą Parke:

Anna (Ukraina): „Savanoriška veikla yra puikus būdas save ugdyti ir būti naudingam kitiems. Čia atvykus savanoriauti išmokau pažinti ir jausti gamtą, neskubėti ir pamatyti, kas vyksta aplinkui.“

Diego (Ispanija): „Ką galiu pasakyti apie Dzūkijos nacionalinį parką? Tiesiog manau, kad tai yra fantastiška vieta. Aš viduryje

Pirmasis seminaras Parko darbuotojams, laukiant savanorių. Atvažiavusios lektorės Brigita Jankauskaitė ir Bernadeta Laužaininkaitė supažindino su darbo organizavimo specifika dirbant su savanoriais. Ričardo SINKEVIČIAUS nuotrauka

miško, medžių apsuptyje, nuostabūs ežerai bei upės, klausaisi paukščių giesmių ir varlių kurkimo. Kartais žmonės man sako, ar tai nėra pernelyg nuobodu, ir mano atsakymas visada tas pats: „Aš esu iš didelio ir perpildyto miesto, todėl kartais man reikia ramybės ir gražių vietų, kurios man patinka.“

Jurij (Ukraina): „Vienas pirmųjų mano atsiminimų iš savanorystės Parke – naktis pelkėje skaičiuojant gerves. Taip pat prisimenu daugybę ekskursijų (kai kurias vedžiau ir aš). Savo iniciatyva sutvarkėme Pirmojo pasaulinio karo kapines, o visą informaciją, kurią surinkome, perdavėme Vokietijos konsulatui Lietuvoje bei Kultūros paveldo departamento Alytaus skyriui.“

Giovanni (Italija): „Būti savanoriu man buvo iššūkis – atvykau į Lietuvą norėdamas save išbandyti. Bet norėjau patirtį šį nuotykį, nes turėjau galimybę dirbti dideliame ir svarbiame Dzūkijos nacionaliniame parke. Per 9 savanorystės mėnesius išmokau labai daug, o kai sugrįžau namo, buvau tikras, kad pasirinkau teisingai. Dirbau daugiausia gidu – turistus supažindindavau su paslaptingu Čepkelių gamtiniu rezervatu. Ir dabar Italijoje esu gidas. Pasirinkau šią profesiją, nes įgijau daugiau anglų kalbos žinių, įgūdžių ir apskritai – tapau geresnis žmogus viešnagės Lietuvoje metu. Parko darbuotojai buvo malonūs, net jeigu buvau tylus ir uždaras. Savanorystės patirtis padarė didelę įtaką mano gyvenimui. Dabar aš nebebijau vienvėsių ir dirbu mylimą darbą.“

Alice (Olandija): „Kai atvykau į Lietuvą patyriau nemažą kultūrinį šoką. Čia viskas labai skyrėsi nuo aplinkos, prie kurios buvau įpratusi. Nors pradžioje neturėjau jokių lūkesčių, vėliau supratau, kad tikėjaisi Lietuvą būsiant labiau išsivysčiusią dėl narystės Europos Sąjungoje. Tačiau po truputį ši šalis man pasirodė vis gražesnė. Milžiniški gamtos plotai, istorija, tradicijos, žmonės... Kai sužinai apie Lietuvą ir jos kultūrą, neįmanoma jos nepamilti. Vienintelis minusas – neregėtai sudėtinga kalba! Aš iš tiesų nesuprantu, kaip žmonės ją išmoksta. Kaip savanorės, mano kasdieninės užduotys buvo įvairios: prižiūrėjome ir tvarkėme turistinius takus, vedėme ekskursijas, atlikome gyvūnų ir augalų stebėseną,

įgyvendinome savo sugalvotus projektus, organizavome dviejų savaitių tarptautinę savanorių darbo stovyklą. Taip keitėsi mano požiūris į pasaulį, tapau atviresnė skirtybėms ir mokiausi gerbti kitus, net jeigu mūsų nuomonės visiškai nesutampa. Tai nuostabi patirtis, todėl kiekvienam rekomenduoju keliauti į užsienį, būti savanoriu, pažinti kitas kultūras ir susirasti draugų visam gyvenimui!“

Iryna (Ukraina): „Jeigu nusprendi pakeisti savo gyvenimą, išeiti iš darbo ar mesti studijas, atsisveikinti su šeima ir draugais, turi suprasti, kad tai yra tam tikras pabėgimas nuo praeities, ankstesnių pareigų ir įpročių. Tokiomis akimirkomis pasaulis suteikia galimybę pakeisti požiūrį į įprastus dalykus, kurie tave supa. O tai, be abejonės, turės neigiamų ir teigiamų momentų. Ir – kaip kurpsi naują savo gyvenimo istorijos puslapį, priklauso tik nuo tavęs. Taigi mano gyvenimo loterijos bilietas atvedė mane į Dzūkijos nacionalinį parką Lietuvoje. Namo grįžtu stipresnė ir labiau tikinti savo idėjomis bei tikslais. Grįžtu širdyje saugodama pažintį su šia žeme, po kurios aš nebegaliu būti tokiu pačiu žmogumi, koku buvau anksčiau.“

Nors savanorystė pasaulyje yra plačiai paplitusi, tačiau tenka pripažinti, kad Lietuvoje ši sąvoka kol kas nėra labai populiari visuomenėje. Savanorystės veiklos tikslas pritraukti jaunus žmones ir skleisti jiems savanorystės idėją – kviesti visus, norinčius savanoriauti į saugomas teritorijas. Tuo tikslu 2014 metais startavo Nacionalinės savanorystės programa. Sulaukėme dviejų šaunių merginų – Justinos Pangonytės (Alytus) ir Aldonos Juozaitytės (Vilnius). Abi darbavosi lankytojų centruose, Justina – Merkinės, o Aldona – Marcinkonių. Aldonos iniciatyva buvo suorganizuotas vilkų išsaugojimui skirtas renginys. Labai džiaugiamės, kad atsiranda jaunų, kūrybingų, darbščių žmonių, pasiryžusių neatlyginamai dirbti saugomoje teritorijoje.

Jaunuoliai, dalyvavę savanorių misijose, tikina, jog tai galimybė ne tik pakeliauti, bet ir nuveikti kažką naudingo. Laukiame Jūsų veržlių, smalsių, išmoningų ir norinčių pagelbėti darbuose!

Lina ČERNIAUSKIENĖ

Katalonas David Martin Gallego mokosi lieti žvakes.
Linos ČERNIAUSKIENĖS nuotrauka, 2010 m.

Kunigas Jonas Šoblickas

Kunigas Jonas Šoblickas (1870 – 1906) Marcinkonyse darbavosi beveik 10 metų, nuo 1896 iki 1906 m. Mirė 1906 m. sausio 28 d., užsikrėtęs šiltine¹. Marcinkonių parapijiečiai jį yra nepelnytai primiršę ir, ko gero, nedaugelis žino, kad šio kunigo pastangų dėka, 1900 m. buvo pastatyta nauja klebonija, nes senosios būklė, remiantis 1879 m. Marcinkonių vizitacijos akto duomenimis, buvo prastoka. Kiti pastatai liko neperstatyti, nes tuo metu jų būklė buvo įvertinta „...kaip gera“. Taip pat kapinėse pastatytas svirnas, skirtas sudėti bažnytiniams daiktams. 1901 m. šventorius aptvertas mūrine tvora su joje įmūrytomis 14 kopytelių – Kristaus kančių stočių². Nuo pat savo darbo pradžios Marcinkonių parapijoje J. Šoblickas vienu pagrindinių savo darbų laikė lietuviškumo išsaugojimą.

Maždaug iki 1896 – 1898 m. Marcinkonių bažnyčioje buvo giedama ir meldžiamasi lenkų kalba, nors parapijiečiai kalbėjo tik lietuviškai. Kunigas J. Šoblickas, kurį kunigas Nikodemas Švogžlys pavadino Marcinkonių lietuviškojo sujudimo pradininku, atgaivino Marcinkonių bažnyčioje lietuviškus pamokslus, pamaldas, lietuvišką vaikų katechizaciją. Tuomet taip pat imta giedoti „kaip Dievas ir žmonių teisybė reikalauja – prigimta marcinkoniečių kalba, lietuviškai“³. Jis labai džiaugėsi spaudos legalizavimu, pirmųjų lietuviškų laikraščių pasirodymu⁴.

J. Šoblicko iniciatyva 1905 m. buvo suorganizuotas bažnytinis choras. Šią kunigo idėją labai palaikė ir marcinkoniškės dainininkės, tokios kaip Pranė Tamulevičiūtė, Janė Liolytė, Antosė Kašėtaitė, Rožė Samulevičiūtė ir daugelis kitų. Choras ne tik bažnyčioje giedojo šventas giesmes, bet įvairiomis progomis padainuodavo ir patriotinių, pasaulietinių, pilnų meilės jausmo tėvynei Strazdo, Vienužio, Maironio dainų. Šventadienių vakarais visi Marcinkonių paša-

liai skambėdavo nuo dainų⁵. Po J. Šoblicko mirties choras buvo šiek tiek apleistas. Jo veiklos atgaivinimu vėliau rūpinosi kun. A. Petrusis, Marcinkonyse kunigavęs 1908 – 1911 m⁶.

XX a. pradžioje darytą kunigo Jono Šoblicko portretą už Marcinkonių bažnyčios didžiojo altoriaus rado Parko darbuotoja Danutė Romaškienė. Portretas vėl papuoš zakristijos sieną, primindamas čia dirbusį šio krašto švietėją ir lietuvybės žadintoją.

Virginija PUGAČIAUSKIENĖ

¹ Kviklys, B. *Lietuvos bažnyčios. Vilniaus arkivyskupija*. Chicago: Amerikos lietuvių bibliotekos leidykla, 1986, t. 5, d. 2, p. 209.

² 1939 m. Marcinkonių bažnyčios vizitacijos aktas, MBA, l. 3.

³ Zinkevičiūtė, A. Nuo šventoriaus. *Dienovidis*, 1991, balandžio 20/27, p. 4; Merkys, V. *Tautiniai santykiai Vilniaus vyskupijoje 1798-1918 m.*, Vilnius: Versus Aureus, 2006, p. 335.

⁴ Merkys, V. *Tautiniai santykiai Vilniaus vyskupijoje 1798-1918 m.* Vilnius: Versus Aureus, 2006, p. 312.

⁵ A. Nezabitausko fondas, VUB RS, f. 104-192, l. 34; Kviklys, B. *Lietuvos bažnyčios. Vilniaus arkivyskupija*. Chicago: Amerikos lietuvių bibliotekos leidykla, 1986, t. 5, d. 2, p. 209; Merkys, V. *Tautiniai santykiai Vilniaus vyskupijoje 1798-1918 m.* Vilnius: Versus Aureus, 2006, p. 312.

⁶ Viltis, 1911, kovo 23, nr. 34, p. 4.

Tautosąjū gimsta šiandien

Pasakoja Pranciškus Krušniauskas

Tarybiniais laikais nueinu in pieninį, žiūriu – otiejus kap ti suslenkęs pienu stato. Tai sakau:

– Otiejau, gal zoviesai rūdija, kad tep sunkiai kaniukę statai.

– Tai kad jis atsilenkė, tai jau užsimojęs su kuloku ir in manį:

– Durniau tu, greičiau pats surūdysi, – ir jau būt kirtis, tai aš greičiau šonan pastraukiau, žmonės

užstojo. Tai žmonės paskiau ir sako:

– Ot tau ir nusjuok, tai dar ir ausin gali gaut.

Einu vienų roz ukolų. Sustinku Vitų, važiuojantį dviračiu.

– Tai kur tep eini, švariai apsirengęs, važiuoji kur? – klausia.

– Ne, – sakau, – einu narkotikų laistis.

Jis tik hopt nuo dviračio:

– Kas tau, protas susmaišė tokiuose metuose? Mesk šitų nesąmonių.

– Ne, – sakau, – ba kai suslaidi, tai atrodo kaip ant kito svieto atsirandi. Tep smagu.

– Mesk, – sako, – šitų nesąmonių.

– Ne, – sakau, – kad suslaistai tu, tai dar ir kitam patartai, kad suslaistų. Jau kaip smagu, net jaunesnis pasdarai.

– Ne, jau aš tai neslasiu. Verčiau šimtų gramų išgersiu, bet jau narkotikų tai jau neslasiu. Mesk ir tu šitų nesąmonių.

– A televizorų ar žiūrai? Taigi per televizorų parodo, kaip patys suslaidžia laiptinėse, bet aš dar patirties neturu, bet va, tuoj paimsiu patirtį, tai jau nevaikščiosiu, pats suslasiu.

– Mesk tokį nesąmonių tokiuose metuose, ką tu čia susgalvojai, – ragina Vitas.

– Taigi, – sakau, – ukolų einu laistis...

– O kad tavi pypkės, – sako, – tep ščyrai pasakojai, tai aš ir patikėjau...

Gavau pensijų. Litu aštuoniais centais didesni! Sustinku Vladų ir klausiu:

– Gavai pensijų?

– Gavau.

– Ar pakeltų?

– Tai ar daug pakėlė?

– Nu, neblogai, – sakau, – šimtų aštuonis centus.

Galvų užvertė, akis išvertė:

– Oho! Tai kaip dabar čia tau pakėlė?!

– Nu, – sakau, – nežinau... Aš gi tau sakau – šimtu aštuoniais centais pakėlė.

– Ale, kad aš girdėjau va, katrie gavį, tai kam litų, tai ti dar su centais, kai kam du litu, vienam penkis litus pakėlė, ale tai kaip čia tau tep daug pakėlė?

– Tai aš gi tau ir sakau: šimtu aštuoniais centais pakėlė.

– Ale tai gal jie ty kokių klaidų padarė?

– Nu, – sakau, – nežinau, ar klaidų, ar ką, ale šimtu aštuonis centus gavau.

– Tai jau tau čia gerai atlūžo.

– Tai žinoma, – sakau, – atlūžo. Jei jie plauktų upe-liu, aš sedėtau ty ir gaudytau juos, bet kad jie neplaukia, o visgi šimtas aštuoni centai tai nė iš kur paimt.

– Tai tau atlūžo, atlūžo...

A ty durnai padariau, kad paklausiau:

– Ar žinai, kiek litas centų turi?

– Taigi šimtų, – sako.

Sakau:

– Dadėk dar aštuonis centus ir turėsi šimtų aštuonis.

– Tfu, tfu, tfu, kad tavi šunes, – galvojau šimtų litų...

Užrašė Algimantas ČERNIAUSKAS, 2009 m.

Pranciškus Krušniauskas (pirmas ir dešinės) 1988 m. per Jonines prie Mergelių akelių. Brolių ČERNIAUSKŲ nuotrauka

Paklėštarės liepa Liškiavoje

Iš toliau pažvelgus sunku patikėti, kad ši neaukšta, be tvarkos išsikerojusi liepa kadaise buvo aukščiausias medis Liškiavoje. Lūžo senolė liepa, ir tada labai suvešėjo kelminės atžalos. Prasibrovę pro tas atžalas, pamatome ir senąjį kamieną. Tada jau darosi aišku, kad šis medis kadaise buvo labai aukštas ir labai senas. Dendrologinė literatūra teigia, kad liepos biologinis amžius yra 400 metų. Bet tie patys autoriai rašo, kad seni medžiai neišduoda labai gyvybingų kelminių atžalų. Čia, Liškiavoje, yra kitaip. Liškiavos pagrindinės mokyklos mokytojas istorikas Kęstutis Gudelionis prisimena: mama jam

pasakojusi, kad net ir jos jaunystės metais ši Paklėštarės liepa jau buvusi labai aukšta, kito tokio aukšto medžio niekur nebuvo. O liškiaviškė Marytė Šimkonytė – Valentukevičienė (gim. 1911 m.) mums pasakojo, kad prie šios liepos buvo prikalta graži koplytėlė su šventosios Marijos atvaizdu. Visi pakeleiviai čia sustodavo ir nusilenkdavo, kepurę nusiėmę. O kaip atrodė šis godotinas medis po Antrojo pasaulinio karo? Tokie prisiminimai šiandien irgi gyvi. Julė Šimkonienė (gim. 1924 m. Neliubonių k., Lazdijų r.), atėjusi į Liškiavą 1947 metais šitaip prisimena: „Kai aš čia atėjau, labai aukšta buvo toj liepa, ten

buvo prikalta koplytėlė, ale vaikai sudaužė, tokie laikai buvo – nieko švento neliko, daužė, daužė ir nudaužė, tai ne taip, kaip prieš karą. O tą koplytėlę buvo prikaltęs Liškiavos kunigas Juozas Andriuškevičius, jo mama mirė prie tos liepos, todėl ir prikaltė koplytėlę. Sunkūs buvo laikai, oj sunkūs. Mes bėgom iš Liškiavos, penkiasdešimt pirmais metais mūs čia nebuvo, kas galėjo – slapstėsi, iš Liškiavos išvežė vienuolika šeimų“.

Užrašė **Henrikas GUDAVIČIUS**

Taip dabar atrodo Paklėštarės liepa Liškiavoje. Brolių ČERNIAUSKŲ nuotrauka, 2014 m.

VISAIS metų laikais graži yra dzūkų šilų ir panemunių gamta. Dzūkijoje dar gyvuoja senoviniai kaimai, senieji amatai ir verslai. Dzūkijos nacionalinio parko darbuotojai Jums padės suprasti svarbiausią Dainavos krašto savybę – etnokultūra gyva gali būti tikrai tada, kai senolio poringei pritaria čia pat almantis šaltinis. Brangusis lankytojai, atvykęs į šį kraštą, gerbk ir tausok jo taurų grožį.

Išsamią informaciją apie Parką ir Čepkelių rezervatą visi svečiai gali sužinoti lankytojų centruose:

Marcinkonyse: Šilagėlių g. 11, Marcinkonys, LT - 65303, Varėnos r., tel. 8 310 44466, 8 672 46388 elektroninis paštas: info@dzukijosparkas.lt

Merkinėje: Vilniaus g. 3, Merkinė, LT - 65334, Varėnos r., tel. 8 310 57245, 8 672 46275
Elektroninis paštas: merkine@dzukijosparkas.lt
„Šalčinį“ rasite ir interneto tinklalapyje www.cepkeliai-dzukija.lt

ŠALČINIS

Adresas: Vilniaus g. 3,
Merkinė, LT - 65334, Varėnos r.
Tiražas 1500 egz.

Redkolegija: H. GUDAVIČIUS, E. DROBELIS,
A. ČERNIAUSKAS, M. LAPELĖ,
R. NORKŪNAS, D. BLAŽULIONYTĖ
Maketuotojas: V. ČERNIAUSKAS

Spausdino UAB „Albagrafija“
Pulko g. 96, LT - 62133, Alytus
Tel. 8 315 74140
El. p. alba@infoseka.lt

ISSN 2351-6267